

Markku Kuisma: Suomen poliittinen taloushistoria 1000–2000

Helsinki: Siltala, 2009, 240 s.

Pekka Sauramo
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
pekka.sauramo@labour.fi

Helsingin yliopiston Suomen ja Pohjoismaiden historian professori Markku Kuisma on kirjoittanut useita kiinnostavia kirjoja teollisuus- ja yrityshistoriasta. Uusimmassa kirjassaan hänen aiheensa on selvästi näitä kirjoja laajempi eli Suomen taloushistoria noin tuhannen vuoden ajanjaksolta.

Kirjan otsikon lisämääritte poliittinen on hyvin oleellinen kirjan perustavoitteen selventäjä. Kuisma tarkastelee Suomen taloushistoriaa samanaikaisesti Suomen poliittisen historian kanssa. Kirjan yhtenä perusideana on pitää talouden ja politiikan välistä vuorovaikutusta keskeisenä sekä taloutta että politiikkaa muovaavana tekijänä. Sen tähden kirja ei ole ainoastaan taloushistoriaa käsittelevä esitys vaan myös kirja Suomen poliittisesta historiasta. Tällaista näin voimakkaasti poliittikkaakin korostavaa taloushistorian kirjaa Suomessa ei ole aiemmin kirjoitettu.

Politiikan ja poliittisten ideologioiden lisäksi kirjassa ei sivuuteta myöskään kirkkoa ja uskontoa, koska nekin ovat vaikuttaneet oleellisesti Suomen taloushistoriaan erityisesti Kuisman valitseman tarkasteluajanjakson alkupuolella.

Kirjan toisena perusideana on tarkastella suomalaista taloushistoriaa pitkäl-

lä aikavälillä kiinteänä osana Euroopan ja myös muun maailman taloushistoriaa, poliittista historiaa unohtamatta. Pitkä aikajänne mahdollistaa eri ajanjaksojen erityispiirteiden ja erityisesti samankaltaisuuksien tarkastelun. Maailmassa, joka näyttää muuttuneen tuhannessa vuodessa perusteellisesti, muuttumattomana säilyneet piirteet ansaitsevat erityishuomion.

Laajasta aiheesta huolimatta Kuisma on pitänyt kirjansa suppeana. Kirja onkin tarkoitettu tiiviiksi taloushistoriaa ja poliittista historiaa käsitteleväksi yleisesitykseksi, jossa suuria linjoja luonnehtivat yleistyksiset hallitsevat ja yksityiskohdistat tinguitaan. Siksi Kuisman kirjassaan esittämät yleistyksiset muodostavat kirjan keskeisen annin.

Kuisma korostaa Suomen taloudellisen roolin pysyvyyttä Eurooppa-keskeisessä maailmantaloudessa. Vuosisatoja lähes muuttumattomana pysynyttä perusdynamikkaa luonnehtii Suomen yksipuolinen asema kansainvälisen kaupan työnjaossa: suolaa sisään, tervaa ja puuta ulos. Näin Kuisma pelkistää Suomen ulkomaankaupan pysyviä rakenteita, jotka alkoivat muotoutua jo keskiajalla.

Suomalaiset eivät ole perinteisesti eläneet metsästä vaan maataloudesta mutta ovat rahoittaneet elantoansa metsätalouden harjoittamisesta saaduilla tuloilla.

Aluksi poltettiin tervaa, joka sai 1700-luvulla rinnalleen rannikkokaupungeissa rakennetut laivat ja vesisahoissa sahatut lankut ja laudat. Metsän rooli keskeisimpänä vientitulojen lähteenä – ja viennin yksipuolisuuden syynä – jatkui viime vuosisadan jälkipuoliskolle asti.

Poliittiset tekijät ovat vuosisatojen kuluessa muovanneet oleellisesti sitä, miten ja minne metsätalouden tuotteita on kulloinkin kaupattu. Esimerkiksi valtakuntien rajojen muutokset ovat kuvastuneet myös markkina-alueiden muutoksina. Kirja kuvaa myös sitä, kuinka toisaalta politiikan yhteen kietoutuminen yritysten etujen vaalimiseen on muovannut suomalaista poliittista historiaa. Paikoitellen kirja muistuttaakin enemmän poliittista historiaa kuin taloushistoriaa tarkastelevaa teosta.

Kuisman tavoitteena on ollut kirjoittaa kirja mahdollisimman laajalle lukijakunnalle. Tässä hän on onnistunut: kirja on hyvin kirjoitettu ja helppolukuinen. Kirjan tiiviyden helpottaa osaltaan lukukokemusta, vaikka osa lukijoista ehkä jää kaipaamaan joiltakin osin vivahteikkaampia tarkasteluja. Suomen taloushistoriaa ja poliittista historiaa jo entuudestaan tuntevan on helpompi lukea kirjaa kuin ensimmäisiä kertoja näihin aiheisiin tutustuvan lukijan. Erityisesti heillä saattaa olla myös hyviä syitä arvostella joitakin Kuisman tekemiä yleistyksiä, tulkintoja ja sanavalintoja, mutta tämä ei vähennä kirjan arvoa. ■